

Immigració, inclusió social i integració lingüística

Isidor Marí
Universitat Oberta de Catalunya, IEC

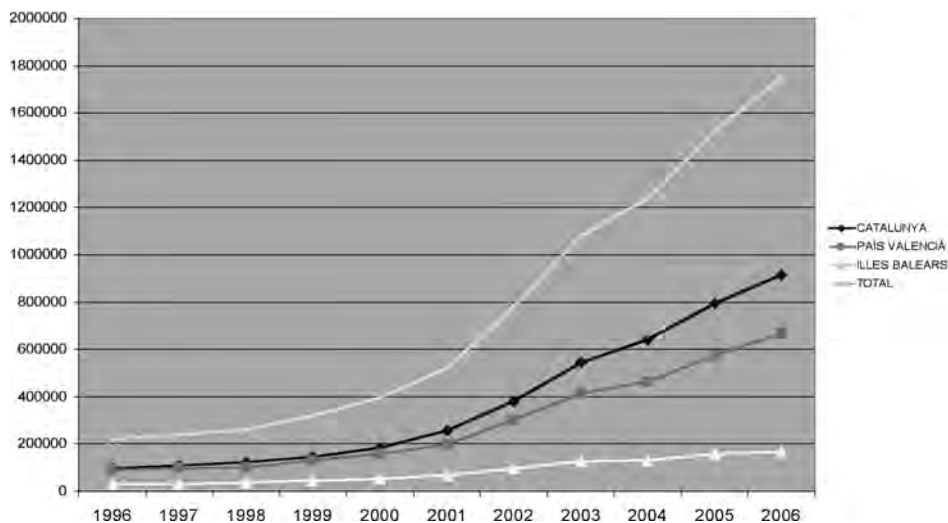
Un nou marc, un nou enfocament

Tal com ja s'ha evidenciat en la ponència anterior, un dels canvis més visibles i profunds de la nostra societat durant els darrers deu anys és precisament l'arribada de contingents molt amplis i diversos de població estrangera. N'hi ha prou amb un simple cop d'ull al gràfic que mostra el creixement dels estrangers empadronats en aquesta dècada per fer-se càrrec immediatament de la magnitud d'aquesta transformació, especialment a partir de l'any 2000.¹

No hi ha dubte que el nostre marc demogràfic i sociolingüístic s'ha transformat substancialment. Fins i tot ha canviat —i val la pena subratllar-ho, perquè és significatiu— el concepte o la interpretació habitual de la mateixa paraula *immigració*, que fa vint anys solia aplicar-se a la població d'origen peninsular i actualment sol fer referència als treballadors estrangers. No

1. A més de la importància absoluta d'aquest contingent, que ronda els dos milions de persones, cal tenir en compte que les Balears, el País Valencià i Catalunya ocupen els primers llocs entre els territoris amb més immigració de tot l'Estat i n'acullen més del 41 % del total d'estrangers.

GRÀFIC 1. *Evolució de la població estrangera empadronada a 1 de gener de cada any.*

és estrany, per tant, que cada vegada se'ns faci més present la necessitat de construir un nou enfocament per a aquesta nova situació i abordar adequadament la integració entre els nouvinguts i la societat receptora.

En aquesta tasca ens cal tenir presents tres perspectives complementàries:

1) El coneixement detallat de les *característiques de la població nouvinguda*, de la seva distribució geogràfica i social, i de les relacions que manté amb el seu entorn immediat.

2) Les *interpretacions* o mentalitats, els discursos públics i les posicions predominants sobre la nova diversitat cultural de la societat. És indispensable que elaborem i consensem públicament el nostre propi model i el nostre propi discurs sobre la diversitat i la convivència intercultural. Un enfocament propi i alhora coherent amb les idees i els principis internacionals. Un enfocament que sobretot subratlli la nostra especificitat: la confluència entre la diversitat migratòria i una societat receptora distinta de la majoria estatal, que té una personalitat lingüística, cultural i nacional que el marc polític estatal no reconeix en termes igualitaris.

3) Les *línies d'actuació* complementàries des dels poders públics i des de la societat civil davant d'aquesta nova realitat: precisament les limitacions del nostre autogovern reclamen una implicació encara més conscient i activa del conjunt de la societat receptora.

Només arribarem a un enfocament correcte d'aquesta nova situació si tenim en compte l'estreta interacció que hi ha entre els tres aspectes que hem esmentat. I tal com apuntàvem,

no podem oblidar la *doble dimensió* —*local i global*— d'aquest fenomen: local, perquè és cert que és sobretot a cada municipi o barri concret on la diversitat cultural es manifesta de manera específica i reclama unes o altres maneres d'interpretar-la i gestionar-la, però alhora global, perquè sabem prou bé que l'arribada dels nouvinguts depèn de dinàmiques econòmiques i socials d'abast mundial, i que les idees, les notícies i les experiències polítiques sobre la diversitat cultural viatgen també d'un cap a l'altre, per tot el món.

Finalment, el canvi que s'ha produït en el marc social i sociolingüístic ens obliga a replanjar-nos els mateixos conceptes d'integració i de normalització lingüística.

D'entrada, la integració no es pot entendre com un procés unilateral o unidireccional, en què els nouvinguts serien els únics que s'haurien d'adaptar a la societat receptora. Hem d'entendre —la societat sencera ha d'entendre, per mitjà de les indispensables accions de sensibilització i del debat públic— que es tracta d'un procés d'adaptació recíproc, d'un gran compromís de convivència intercultural, en el qual:

— la societat receptora s'adapta a la nova diversitat i es responsabilitza d'un acolliment igualitari, que corregeixi les desigualtats en termes polítics i socials i

— els nouvinguts, al seu torn, assumeixen el nou marc democràtic i institucional, i s'adapten a la llengua i els usos de la societat receptora —sense que els calgui renunciar a la identitat d'origen.

Dit d'una altra manera: la societat receptora té la responsabilitat de corregir les desigualtats al mateix temps que reconeix i gestiona la diversitat, i els nous ciutadans en contrapartida tenen la responsabilitat d'adaptar-se als usos lingüístics, socials i jurídics de la societat receptora, al mateix temps que s'asseguren la seva inclusió laboral i social.

El més gran error que podríem cometre uns i altres és creure que es poden separar les diferents dimensions de la integració, quan estan indistriablement unides: la integració entre la societat receptora i els nouvinguts (i no sols la integració dels nouvinguts), la integració com a gestió satisfactòria de la diversitat (però també com a superació de les desigualtats), la integració laboral, social, política, cultural i lingüística (i no per separat, integració social sense integració lingüística, o integració lingüística sense integració social).

Com veurem després, aquest és precisament un dels grans eixos del debat europeu actual sobre les polítiques d'integració: els estats europeus tendeixen a incrementar els requisits culturals i lingüístics per a l'accés dels nouvinguts a la plena ciutadania, i els sectors propers a la immigració reclamen l'accés al treball, la residència i la ciutadania sense gaires requisits culturals i lingüístics. Trobar un punt d'acord equitatiu entre aquestes posicions i evitar que es polaritzin i radicalitzin constitueix un dels grans reptes de la política europea d'immigració en aquests moments. La integració ha de ser entesa per tothom com un compromís bilateral de convivència, en què es vegin igualment garantits el tracte equitatiu dels nouvinguts;

la cohesió social i la continuïtat lingüística i cultural de la societat receptora —oberta als canvis que lògicament comportarà la relació intercultural.

D'altra banda, la integració i la normalització lingüístiques també necessiten un replan-tejament, com a conseqüència de les transformacions del context sociolingüístic: en primer lloc, perquè ja no ens trobem davant d'una relació dual entre el castellà i el català, sinó en *un context multilingüe i compartit* en què tothom ha de compartir el català, que és la llengua pròpia del país, com a llengua pública comuna, instrument de comunicació i de cohesió social, però el català també ha de compartir l'espai públic amb altres llengües; i en segon lloc perquè, per més que ara ens fixem específicament en la integració lingüística, cal entendre que *la llengua no és més que una resultant del procés general d'integració*: sense inclusió social (laboral, política, relacional) serà impossible que la integració lingüística prosperi.

Una vegada més, per tant, seria una greu equivocació separar elements que estan indes-triament units. No es pot prescindir del català —ni de les altres llengües— a l'hora d'en-focar correctament les polítiques d'integració, des del mateix moment de l'acollida: és inad-missible i irresponsable que hi hagi serveis d'acolliment públics (o subvencionats públicament) que no disposin d'una bona estratègia lingüística i es desentenguin del català, convertint-se en fàbriques d'exclusió i segregació, en comptes d'exercir plenament la seva responsabilitat de promoure la inclusió i la cohesió lingüística. Però també cal anar amb compte amb l'expansió d'accions exclusivament lingüístiques d'integració: mentre els cursos de català per a nou-vinguts i els serveis d'acolliment social treballin per separat, serà difícil que la inclusió social i la integració lingüística resultin satisfactòries.

El mateix concepte d'*integració lingüística* ha de ser redefinit (i compartit públicament) a la llum del nou context sociolingüístic: cap ciutadà no es podrà considerar lingüísticament integrat mentre no sigui *capaç d'utilitzar les dues llengües oficials en les comunicacions de caràcter públic*.² Aquest és també el concepte d'integració lingüística en el context del Quebec, on conviuen el francès —llengua oficial del territori— i l'anglès, oficial a l'estat canadenc. Entenguï's bé: no es tracta de ser competent *en una sola* de les llengües oficials. Si volem ser coherents amb l'objectiu lingüístic de l'ensenyament obligatori (una competència suficient i equivalent en català i castellà), cal que tothom conegui prou bé *les dues* llengües oficials per poder-s'hi comunicar en públic (òbviament, en les comunicacions particulars tothom usará la llengua que vulgui, oficial o no). Per això resulta també inadmissible i irresponsable que fins i tot hi hagi alts càrrecs d'alguns governs autonòmics que hagin donat a entendre que el cata-là és una llengua perfectament prescindible per als nouvinguts, o que es promogui una idea de bilingüisme o trilingüisme educatiu en què no s'asseguri plenament la competència acti-va en la llengua pròpia de la societat receptora.

2. Vegeu Nicole LAPIERRE VINCENT, *L'intégration linguistique au Québec. Recension des écrits*, Quebec, Conseil Supérieur de la Langue Française, 2004.

La integració en el context de la Unió Europea

Evidentment, les nostres previsions sobre els enfocaments més adequats per a aconseguir la integració lingüística i la inclusió social s'han de situar en el context de les polítiques estatals i europees en aquest camp. I en aquest context haurem de saber trobar la posició adequada en una doble controvèrsia:

— El debat sobre la subsidiarietat: el nivell adequat —europeu, estatal, subestatal— en què cal situar les competències en la política d'integració.

— El debat que ja hem apuntat abans sobre el pes que han de tenir en els programes d'integració els requisits culturals (i lingüístics) per a l'accés al treball, la residència i la ciutadania.

Cal subratllar que no es tracta de dos debats independents, sinó d'una controvèrsia en què s'encreuen els dos debats: la delimitació dels nivells de responsabilitat —local, regional, estatal, comunitari— en les polítiques d'integració està indistriablement lligada a les tensions entre la posició de la majoria dels estats europeus (i del Consell europeu que els representa), que, tal com havíem dit, tendeixen a accentuar els requisits culturals de la integració, i la posició de la Comissió (i dels sectors més propers a la immigració), favorable a una política comunitària basada en la flexibilització de les condicions d'accés a la ciutadania.

Com exposa un informe recent de S. Carrera,³ arran dels atemptats terroristes de Nova York, Madrid i Londres, i dels conflictes urbans que han esclatat en diferents països, els estats europeus han tendit a conferir un caràcter obligatori als programes d'integració i a reforçar els components cívics, culturals i lingüístics d'aquests programes, com a requisit per a l'accés dels immigrants al treball, la residència i la ciutadania.

És cert que han entrat definitivament en crisi i són ràpidament abandonades les polítiques tradicionals d'exclusió o separació —com la situació dels fills dels turcs a Alemanya, que encara no podien accedir a la ciutadania—, d'assimilació —com la pretesa identitat cultural única del republicanisme francès— i també de multiculturalisme —com evidència la consolidació en la societat britànica de comunitats migrants juxtaposades a la societat receptora. Però els estats no semblen avançar clarament cap a una política intercultural que garanteixi alhora la continuïtat cultural i la inclusió social en termes equitatius. Les noves mesures estatals d'integració temen per la cohesió social i la seguretat, i reforcen els requisits culturals

3. Sergio CARRERA, *A comparison of integration programmes in the EU. Trends and weaknesses*, Brussel·les, Center for European Policy Studies, 2006. En línia: <http://shop.ceps.be/BookDetail.php?item_id=1310> (Consulta: octubre de 2007). Vegeu també el darrer informe anual de la Comissió Europea sobre immigració i integració, document COM (2007) 512 final, datat l'11 de setembre de 2007: <<http://www.december18.net/web/docpapers/doc5532.pdf>> (Consulta: octubre de 2007).

d'admissió. La declaració de l'any 2008 com a Any Europeu del Diàleg Intercultural hauria de facilitar avanços significatius en aquest front, però a condició que es reconeixin clarament tots els interlocutors en aquest diàleg intercultural europeu, sense oblidar les cultures subestamentals ni els professionals i residents europeus.

Donem una breu ullada als programes d'integració d'alguns estats europeus i veurem quines són les tendències predominants. Tal com subratlla el darrer informe de la Comissió Europea sobre immigració i integració, «la major part dels estats membres consideren el coneixement bàsic de la seva llengua com un element essencial de la integració. Molts països centren les seves estratègies d'integració en programes introductoris que a vegades inclouen cursos obligatoris de llengua i educació per a la ciutadania destinats als nousvinguts». Aquest és el cas d'Alemanya, Bèlgica, França, Àustria, Dinamarca, Grècia i els Països Baixos, on els programes d'integració impliquen cursos obligatoris que cal superar per a accedir a la residència permanent i a les prestacions socials completes. La nova legislació alemanya (2005), per exemple, estableix un programa d'integració obligatori, amb una formació lingüística de sis-cents hores i una orientació addicional sobre la societat i la cultura alemanyes de trenta hores.

Val la pena remarcar que als estats compostos, com Bèlgica, les polítiques d'integració no són d'abast estatal, sinó que les competències corresponen a cada comunitat cultural. A Flandes, després d'una valoració inicial, els immigrants segueixen una formació en llengua neerlandesa, d'orientació professional o educativa, i una iniciació a l'entorn jurídic i social, en un programa d'integració bastant semblant al d'Holanda.

El cas del Regne Unit mereix un comentari a part. La llei britànica de nacionalitat (British Nationality Act, de 1981) fixa tan sols un requisit lingüístic: tenir coneixements d'anglès, gal·lès o gaèlic escocès.⁴ En efecte, qualsevol de les llengües és suficient i no hi ha cap deure de coneixement de la llengua anglesa per a accedir a la ciutadania britànica. El novembre de 2005 va entrar en vigor una nova llei de nacionalitat, immigració i asil, que hi afegeix com a requisit passar una prova de coneixements de la vida britànica (*Life in the UK*). En qualsevol cas, és significatiu que al Regne Unit, com a Bèlgica, l'Estat respecta la seva composició plurilingüe i admet que hi ha diverses llengües que poden donar accés a la ciutadania. És important subratllar que als estats plurilingües igualitaris, com Bèlgica o Suïssa,⁵ la integració és competència dels poders territorials i la llengua nacional que cal aprendre és la pròpia de cada territori: un punt també irrenunciable en el nostre cas.

A molts estats, com ara Àustria, Dinamarca o França, el procés d'integració es basa en un compromís formal entre el nousvingut i el país receptor. A Àustria, l'acord d'integració té dos

4. Literalment: «a sufficient knowledge of the English, Welsh or Scottish Gaelic language».

5. Vegeu en aquest cas, encara que no pertany a la UE, la regulació sobre la integració <<http://www.admin.ch/ch/f/rs/1/142.205.fr.pdf>> i la informació explicativa que es dona <http://www.ekacfe.ch/f/doku/Leitfaden_Integrationsbegriff_f.pdf> sobre la llengua local i la integració.

mòduls: un d'alfabetització i l'altre de formació social, econòmica i cultural. La nova legislació ha ampliat de cent a tres-centes hores el curs d'alemany, de manera que cal superar el nivell A2 de llengua alemanya (abans l'A1 era suficient).

A Dinamarca, un contracte d'immigració entre el nouvingut i el municipi on viu prepara la inserció laboral o educativa de l'immigrant, amb cursos de llengua i orientacions socials i culturals. És interessant subratllar la importància que s'hi dóna a la formació lingüística vinculada a la inserció laboral: des de 2004, s'ofereix una implicació activa en programes d'inserció laboral que comporten l'aprenentatge de la llengua en el lloc de treball (trenta hores setmanals durant tres anys), amb una retribució addicional.

A França, el contracte d'acolliment i integració (CAI) és voluntari, però un cop signat obliga a satisfer unes determinades condicions per a la seva renovació. Ofereix al nouvingut cursos de llengua francesa (entre dues-centes i cinc-centes hores) i d'orientació professional i cívica. La seva durada és d'un any, renovable fins a tres, sempre que cada any se superi un nivell lingüístic.

En alguns casos fins i tot hi ha penalitzacions que acompanyen l'obligatorietat dels programes. A Àustria, on els immigrants reben ajuts per seguir el programa, en el cas que aquest no es completi en el primer any, el permís de residència sols es renova per un any més; si a partir dels divuit mesos no s'ha completat, els ajuts econòmics es redueixen, i si un immigrant no ha començat el programa al cap de tres anys, o no l'acaba en quatre anys, pot ser expulsat del país. A Holanda també comporta penalitzacions econòmiques la manca de superació de les proves d'integració abans de cinc anys. A Flandes, l'incompliment del programa d'integració pot implicar la pèrdua d'algunes prestacions socials. A Dinamarca, els subsidis poden ser retirats si no es compleix el contracte d'integració. A Alemanya, l'obtenció del permís de residència pot quedar en suspens o les prestacions socials poden ser reduïdes, si no s'assisteix als cursos o els coneixements d'alemany són deficientes.

Ara bé, cal puntualitzar que els ciutadans de la UE, de l'espai econòmic europeu o d'altres països desenvolupats (els Estats Units, el Canadà, el Japó...) solen ser eximits d'aquests requisits d'integració. Aquesta, contradictòriament, sols sembla adreçar-se als immigrants de països pobres. Caldria veure si, en termes de drets humans, això no contradiu el concepte de no discriminació.

Ciutadania, llengua i nacionalitat

La relació entre nacionalitat i ciutadania serà sens dubte un punt crucial en la delimitació de les polítiques d'integració del segle XXI a molts països europeus (i d'arreu del món). I en el cas d'Espanya, segurament serà difícil modificar la concepció uniformista tradicional, que vincula la ciutadania amb l'acceptació d'una única identitat nacional i d'una llengua nacional preminent. La separació entre ciutadania i nacionalitat i el respecte de les comunitats nacionals,

nacions culturals o minories nacionals per part dels estats facilitarien extraordinàriament les polítiques d'integració i accés a la ciutadania dels immigrants (i la convivència entre els propis grups nacionals interns).

En aquest sentit, resulta especialment oportuna i pertinent la Recomanació 1735 de l'Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa sobre el concepte de «nació»,⁶ aprovada el 26 de gener de 2006, en l'apogeu de la campanya de la dreta espanyola contra l'Estatut de Catalunya. Entre les diverses consideracions preliminars d'aquesta Recomanació, cal subratllar, per exemple, la núm. 12, que afirma:

L'Assemblea creu necessari reforçar el reconeixement dels vincles de cada ciutadà europeu amb la seva identitat, cultura, tradicions i història, per permetre a qualsevol individu de definir-se a si mateix com a membre d'una "nació" cultural independentment del seu país de ciutadania o de la nació cívica a què pertanyi com a ciutadà, i, més específicament, a satisfer les aspiracions creixents de les minories que tenen un sentit elevat de pertinença a una determinada nació cultural. El que és important, tant des d'un punt de vista polític com legal, és encoratjar una aproximació més tolerant a la qüestió de les relacions entre l'estat i les minories nacionals, culminant en l'acceptació genuïna del dret de tots els individus de pertànyer a la nació a la qual senten que pertanyen, sigui en termes de ciutadania o en termes de llengua, cultura i tradicions.

A part dels exemples esmentats del Regne Unit i de Bèlgica, on l'Estat assumeix sense reserves com a legítima la integració a qualsevol de les comunitats lingüístiques, resulta interessant l'acord de coresponsabilitat establert el 1991 entre el Quebec i el Canadà sobre la immigració,⁷ basat en el principi d'assegurar «una integració dels immigrants respectuosa amb el caràcter distint de la societat quebequesa». En virtut d'aquest acord, el Quebec pot intervenir decisivament no tan sols en les polítiques d'acolliment i d'integració, sinó en la quantificació i la selecció dels immigrants, tenint en compte el seu origen cultural.

L'article 138 del nou Estatut d'Autonomia de Catalunya hauria pogut constituir un precedent interessant en l'aplicació a l'Estat espanyol d'una fórmula de coresponsabilitat en la inte-

6. Podeu consultar-la en línia a <<http://assembly.coe.int/Documents/AdoptedText/ta06/EREC1735.htm>> (Consulta: 2006). L'extens informe preliminar en què es fonamenta també és consultable en línia a <<http://assembly.coe.int/Documents/WorkingDocs/Doc05/EDOC10762.htm>> (Consulta: 2006). Llàstima que els parlamentaris catalans i espanyols no l'hagin divulgat en la discussió sobre el reconeixement nacional de Catalunya en el procés de reforma de l'Estatut d'Autonomia.

7. Es pot consultar en línia al portal del ministeri quebequès responsable de la immigració: <http://www.mrci.gouv.qc.ca/publications/pdf/accord_canada_quebec_immigration_francais.pdf> (Consulta: octubre de 2007). Un altre document del mateix ministeri detalla les responsabilitats de cada part: <http://www.micc.gouv.qc.ca/publications/pdf/0507_immigration_QC.pdf> (Consulta: octubre de 2007). Els programes quebequesos d'integració es basen també en la idea de «contracte moral» entre els nousvinguts i la societat receptora, i confereixen una gran importància a l'aprenentatge de la llengua francesa.

gració dels immigrants, però han estat significativament limitades per les Corts espanyoles les competències ja modestes que preveia el projecte aprovat pel Parlament de Catalunya en aquest camp. Cal confiar que la tramitació de la futura Llei d'acollida establirà uns principis que assegurin la integració lingüística i la inclusió social de tots els nousvinguts. Lamentablement, els nous estatuts d'autonomia de les Balears i del País Valencià encara són més inconcrets en aquest punt.

En qualsevol cas, hi ha raons de pes perquè reclamem la coresponsabilitat en la política d'immigració: en primer lloc, perquè som una societat distinta de la majoria estatal i, per tant, és indispensable que qualsevol enfocament subsidiari de les responsabilitats estatals, autonòmiques i locals sobre la immigració tingui en compte l'especificitat lingüística, cultural i nacional de la nostra societat; i en segon lloc, perquè la taxa d'immigració que rebem és de les més elevades de tot l'Estat: a les Balears, la més alta. Cal tenir en compte que les Balears, el País Valencià i Catalunya acullen més del 41 % del total d'estrangers del conjunt de l'Estat.

D'altra banda, comença a ser reconegut internacionalment que la confluència de la diversitat lingüística i cultural migratòria amb societats com la nostra, que constitueixen una minoria lingüística, cultural i nacional dins de l'Estat, reclama una atenció específica. Com ha dit lúcidament Will Kymlicka, el respecte de l'autogovern d'aquestes nacionalitats minoritàries és important per tal d'evitar que la societat receptora se senti amenaçada i apareguin reaccions xenòfobes entre la població.⁸

Pel que fa a les polítiques espanyoles d'immigració, cal reconèixer positivament que el *Plan Estratégico de Ciudadanía e Integración 2007-2010*⁹ fa referència explícita al coneixement de les diferents llengües oficials com a factor imprescindible per a la cohesió social i la integració (p. 9) i l'inclou entre els seus objectius (núm. 5). Lamentablement, però, tots coneixem testimonis directes de la falta de sensibilitat lingüística de les oficines estatals que atenen els tràmits d'acolliment de la immigració, i queda molt de camí a fer entre les previsions del Pla i la realitat.

Entre les polítiques comunitàries i les polítiques locals

Per tot el que hem vist fins ara, resulta prou evident que l'aplicació dels criteris de subsidiarietat que finalment s'adopti en la política d'immigració de la Unió Europea condicionarà clarament les possibilitats d'actuació des dels poders més propers —siguin autonòmics o locals.

8. Vegeu Will KYMLICKA, «Minority nationalism and immigrant integration», a: *Politics in the vernacular: nationalism, multiculturalism and citizenship*, Oxford University Press, 2001. Vaig ocupar-me amb més detall d'aquests temes a l'obra ja citada abans: *Una política intercultural per a les Balears? Informe per al debat*, Palma: Espai de Formació Cultural, 2002.

9. Publicat el febrer de 2007 per la Secretaria d'Estat d'Immigració i Emigració. Consultable en línia: <<http://www.carm.es/ctra/cendoc/doc-pdf/pub/ciudadania.pdf>> (Consulta: octubre de 2007).

De moment, com dèiem, les propostes de la Comissió Europea són més ponderades que les polítiques d'alguns estats membres i els acords del Consell que els representa.¹⁰ La Comissió va proposar en una comunicació de setembre de 2005 un programa comú com a marc per a les polítiques d'integració dels estats europeus,¹¹ basant-se en onze principis bàsics comuns adoptats pel Consell el 2004, entre els quals val la pena destacar el paper que s'atribueix a la llengua de la societat receptora al punt 4:

1) La integració és un procés bidireccional i dinàmic d'ajustament mutu per part de tots els immigrants i residents dels estats membres.

2) La integració implica el respecte dels valors bàsics de la UE.

3) L'ocupació constitueix una part fonamental del procés d'integració i és essencial per a la participació dels immigrants, per a les contribucions que els immigrants aporten a la societat d'acollida, i per a fer visibles tals contribucions.

4) Un coneixement bàsic de l'idioma, la història i les institucions de la societat d'acollida és indispensable per a la integració; permetre als immigrants adquirir aquest coneixement bàsic és essencial perquè la integració tingui èxit.

5) Els esforços realitzats en l'educació són fonamentals per a preparar els immigrants, i en particular els seus descendents, a participar amb més èxit i de manera més activa en la societat.

6) L'accés dels immigrants a les institucions i als béns i serveis tant públics com privats, en les mateixes condicions que els ciutadans nacionals i sense discriminacions, és un requisit essencial per a una millor integració.

7) Una interacció freqüent entre immigrants i ciutadans dels estats membres és un mecanisme fonamental per a la integració. Els fòrums compartits, el diàleg intercultural, l'educació relativa als immigrants i les seves cultures, i unes condicions de vida estimulants en entorns urbans milloren les interaccions entre immigrants i ciutadans dels estats membres.

8) La pràctica de diverses cultures i religions està garantida per la Carta dels Drets Fonamentals i ha de quedar salvaguardada, llevat que aquestes pràctiques entrin en conflicte amb altres drets europeus inviolables o amb la legislació nacional.

9) La participació dels immigrants en el procés democràtic i en la formulació de les polítiques i mesures d'integració, especialment a escala local, afavoreix que aquests s'integrin.

10. Podeu obtenir-ne una visió de conjunt a la pàgina <http://europa.eu.int/comm/justice_home/doc_centre/immigration/integration/doc_immigration_integration_en.htm> (Consulta: octubre de 2007).

11. Es tracta d'un document molt útil per al nostre tema, perquè distingeix les accions a escala de la UE i a l'escala de cada estat, especificant les formes idònies d'intervenció. Vegeu <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/site/es/com/2005/com2005_0389es01.pdf> (Consulta: octubre de 2007). Un dels punts que convé retenir és que l'any 2008 és l'Any Europeu del Diàleg Intercultural: una bona ocasió per a promoure la sensibilització social sobre aquests temes.

10) Les polítiques i mesures tendents a incloure la qüestió de la integració en totes les competències polítiques, nivells de govern i serveis públics pertinents s'han de prendre degudament en compte en l'elaboració i posada en marxa de mesures públiques.

11) Cal establir objectius, indicadors i mecanismes d'avaluació clars per ajustar les polítiques, avaluar els avanços en la integració i fer més eficaç l'intercanvi d'informació.

És important subratllar que tots aquests principis s'han d'aplicar conjuntament, sense sacrificar-ne uns en nom dels altres. La dimensió lingüística de la integració apareix explícitament, com hem vist, en el principi 4, en el desenvolupament del qual es parla de cursos preparatoris als països d'origen i d'activitats d'acolliment lingüístic de diferents nivells o modalitats i per a col·lectius específics, agrupant quan convingui les accions de municipis propers. Però és evident que totes les altres mesures inclouen accions lingüístiques. En el desplegament del punt 6, per exemple, també són expressament esmentats els serveis d'interpretació, traducció o intermediació, informació multilingüe, etc.

D'altra banda, són de la màxima utilitat els suggeriments del manual que ha elaborat i publicat la Comissió: *Manual d'integració per a responsables de la formulació de polítiques i professionals*, que ja compta amb dues edicions, de 2004 i 2007;¹² la primera fa referències més extenses i detallades als aspectes lingüístics i culturals de la integració.

De tota manera, al capdavant, com diu al final l'informe d'S. Carrera que hem comentat, l'aplicació de la subsidiarietat dependrà en bona part del nivell de govern en què els recursos siguin assignats: «Encara que pot ser cert que la inclusió dels immigrants té lloc sobretot en el nivell local i regional, són els governs i la UE que tenen els instruments polítics, financers i operatius necessaris perquè es dugui a terme en un marc coherent, respectuós i eficient».

Tant de bo siguem capaços d'aglutinar els nouvinguts i la societat receptora entorn d'un objectiu compartit, a partir del qual es construeixi una nova cohesió intercultural. En aquest sentit, la consecució de competències polítiques suficients i recursos financers proporcionats és el primer punt que ens interessa a tots: el punt de partida d'un projecte intercultural comú per a tots els ciutadans. I en aquest projecte, el paper del català com a llengua comuna d'ús públic és literalment irrenunciable.

Sense això, la perpetuació d'una visió centralitzada i uniformista de la integració (lingüística i global) ens impediria que arribéssim a identificar-nos amb un mateix futur compartit sense exclusions, amb un «nosaltres» que ens integri a tots de veritat.

12. Una obra interessantíssima per al nostre tema, i consultable en línia: <http://ec.europa.eu/justice_home/doc_centre/immigration/integration/doc/handbook_1sted_es.pdf> i <http://ec.europa.eu/justice_home/doc_centre/immigration/integration/doc/2007/handbook_2007_es.pdf>, respectivament (Consulta: octubre de 2007).